

Barber Shop Chronicles

JUNIOR MTHOMBENI & MICHAEL DE COCK

Bij de kapper praat je over politiek

Klaas Tindemans
Gezien op 23 oktober 2025
Théâtre de Liège

Elf toneelspelers (tien mannen en één vrouw), een beatmaster, en zes kapsalons, één in Matonge (Brussel), vijf in Afrikaanse hoofdsteden. ‘Barber Shop Chronicles’, een bewerking van het gelijknamige toneelstuk van Inua Ellams, is, zoals meestal bij Junior Mthombeni, een spectaculaire onderneming. We switchen van het ene kapsalon naar het andere, terwijl hitsige *ndombolo* en *coupé-décalé* het ritme bepaalt. Ruzies ontstaan en worden bijgelegd. Er zijn flauwe moppen en gekke dansbewegingen. Mthombeni en co-regisseur Michael De Cock werken deze keer in Luik, maar deze vrolijke, opwindende aanklacht tegen Afrikaanse zelfgenoegzaamheid kon de hele wereld veroveren. Stijlen en smaken botsen voortdurend met, maar net dat zorgt voor de vonken. De wereld is om zeep, maar je haar moet goed zitten.

01 OKTOBER 2025

Tien mannen en één vrouw met , *roots* in sub-Sahara Afrika zijn al aan het palaveren terwijl het publiek de zaal binnenkomt, terwijl beatmaster BATGAME– we kennen hem als spitsbroeder van Sammy Baloji – al ijverig mixt. Midden op de scène staat een grote draaischijf met daarboven een even reusachtige ventilator. De lichtjes flikkeren. Bij voorstellingen van Junior Mthombeni weet je nooit waar je moet kijken of luisteren: ze ontploffen van bij aanvang en blijven dat doen. Toch weet ‘Barber Shop Chronicles’ maat te houden: de overgang van uitbundigheid over woede naar tristesse verloopt altijd vlekkeloos, al ben je als toeschouwer na twee uur buiten adem.

In ‘R.I.S.A.’, anderhalf jaar geleden, gebruikte Mthombeni de dansende processies van de murga in Argentinië en Uruguay om de eenzaamheid van de verworpenen te demonstreren. Ook hier is een muziekcultuur de humus voor verhalen over de tragiek van het dagelijks leven, in Afrika en in de diaspora. Dit keer is het de clubcultuur van de *ndombolo*, de *kuduro* en de *coupé-décalé*, dansmuziek die lokale ritmes en melodieën vermengt met harde elektronische beats en een bling bling imago. Pronken met namaak luxe die ooit begon als antikoloniaal verzet en nog steeds een luis in de pels is van de (mislukte) autocraten die heersen in West-Afrika en Congo. Hoewel diezelfde dictators ook graag meedansen, en buitensporige luxe hen evenmin vreemd is. Een mooi voorbeeld van hoe een van oorsprong subversieve cultuur toch weer gerecupereerd kan worden – maar nooit helemaal.

‘Barber Shop Chronicles’ is een episodisch toneelstuk van de Nigeriaans-Britse dichter en performer Inua Ellams, dat bij het Londense National Theatre een groot succes kende. Centraal stond een kapperszaak in Peckham, Zuid-Londen, met daarnaast kappers in Engelstalig Afrika: Harare, Lagos, Johannesburg, Kampala, Accra. De Belgisch-Congolese acteur Junior Akwety, samen met Belgisch-Senegalese diversiteitsexpert Omar Ba, Caroline Gonce van het Théâtre de Liège, Junior Mthombeni zelf én auteur Inua Ellams hebben het hele verhaal verplaatst naar Franstalig Afrika en naar de diaspora in België. Er bestaat blijkbaar een pan-Afrikaanse ambiance in kapperszaken. Barber shops zijn echter nét iets anders dan kapsalons: het zijn zaken die zich exclusief op mannen richten. Ze doen dus ook baarden. De vertaling/omzetting liep daardoor vlot.

Politieke melancholie, als onmogelijk te vervullen verlangen naar onberispelijk bestuur, komt in deze Franstalige versie nadrukkelijker op de voorgrond.

De naweeën van de dekolonisatie zijn misschien vergelijkbaar, politieke nuances zijn wel belangrijk. Vele strijders van het eerste uur uit de tijd van de onafhankelijkheid (of tegen apartheid) zijn ongelukkig over politieke leiders die telkens weer alle krediet verkwanselden, of die te vroeg van het toneel zijn verjaagd zoals Patrice Lumumba of Thomas Sankara. Nadrukkelijker dan in de originele versie komt de politieke melancholie, als onmogelijk te vervullen verlangen naar onberispelijk bestuur, in de Franstalige versie op de voorgrond. Zoals in een discussie, bij de kappers in Ouagadougou (Burkina Faso) én in Matonge (Brussel) over de vraag of huidig president Ibrahim Traoré terecht de erfenis van Thomas Sankara mag claimen. Geen gedram, wel nervositeit, het gevoel dat je eerst goed rond moet kijken voor je op een president kritiek levert.

De conflicten die ondertussen ontstaan zijn overigens niet politiek: het gaat om voetbal en om oude vetes tussen vrienden. Alles speelt zich af op één dag, de dag dat Paris Saint-Germain (PSG) in de Champions League een beladen match speelt tegen FC Barcelona. In Afrika én in de diaspora is bijna iedereen voor PSG, op een zeldzame Barcelonista na. Gesprekken vallen stil als PSG scoort, de mannen vallen in elkaar armen, *ndombolo* barst los, de draaischijf draait. Van Kinshasa over Dakar tot in Elsene. *Africa rules*, de diaspora wint op het kampioenenbal. Eens de euforie voorbij maken ze wel weer ruzie over verloren vriendschappen. In de centrale barber shop, ‘Les Trois Rois’ in Brussel – waar de hele diaspora werkt of klant is, inclusief een jonge Haïtiaan – lijkt die ruzie te escaleren. Helemaal

helder is de inzet niet – diefstal? schulden? – maar de drie koningen kunnen met moeite verzoend worden. De episode het sluit af met een van droefheid en gelatenheid doordrongen *happy end*. Ondanks de opzwepende *coupé-décalé* van de Ivorianen die onvermijdelijk volgt.

'Barber Shop Chronicles' is ook, misschien zelfs vooral, een kroniek van twijfelachtige mannelijkheid. Een virtuoos ensemble van mannen - Junior Akwety, Hippolyte Bohouo, Martin Chishimba, Salif Cissé, Yoli Fuller, Aristote Luyindula, José Mavà, Jovial Mbenga, Souleymane Sylla, Clyde Yeguete, hun namen kunnen niet vaak genoeg genoemd worden – vindt een perfecte balans tussen 'droog' spel, op zijn Vlaams, en Franse pathetiek. Ze worden subtiel uitgedaagd door Priscilla Adade. Zij kondigt de scènewissels aan, met ironische toetsen. Zij schrijdt in witte jurk, als een engel, rond de draaischijf met drukdoenerige macho's. Zij speelt de rol, in een ontroerende slotscène, van een jongeman die zich bij de kapper wil laten fatsoeneren voor een auditie. "Pourquoi tu penses que tu n'auras pas le rôle?" vraagt de kapper. De jongen antwoordt: "Je ne corresponds pas à leur idée de la masculinité noire et forte". "Et c'est quoi ton idée à toi?" repliceert de wijze kaper. Dat zegt veel over culturele machtsverhoudingen, in samenlevingen waarin een rigide genderidentiteit de ellende of minstens de constante onzekerheid van het dagelijks leven moet compenseren.

Onvermijdelijk krijg je inzicht in de littekens van de (de)kolonisatie

Onvermijdelijk krijg je inzicht in de littekens van de (de)kolonisatie, waarin generaties van leiders, zelf beladen met een geschiedenis van eeuwenlange vernedering, zich al te ijverig aan de machtsideeën en -excessen van de voormalige kolonisatoren willen conformeren. Met de introductie van een actrice voegen Junior Mthombeni en zijn ploeg een extra laag toe aan Inua Ellams' exclusief mannelijke cast. Je zit als toeschouwer voortdurend te wachten op het moment dat Priscilla Adade tussenkomt. Dat duurt tergend lang. Maar als ze daar staat, frontaal, dan is ze helemaal ontwapenend, zeker in haar slotwoorden: "Excusez-moi mais est-ce que je peux revenir demain? Juste pour m'asseoir … écouter … parler ? " "Bien sûr. On ouvre à neuf heures. " antwoordt de kapper en hij begint een mop te vertellen die hij niet afmaakt.

Dan laat BATGAME het feest losbarsten. De zaal klapt enthousiast mee. Ontlading. 'Barber Shop Chronicles' eindigt eigenlijk zoals een komedie van Shakespeare. Er spelen zich ingewikkelde en onbenullige (en ook redelijk grappige) intriges af, tegen de achtergrond van een maatschappelijke omwenteling waarvan de uitkomst onduidelijk is. Finaal zijn alle akkefietjes opgelost, alle geliefden vinden elkaar terug, trouwen, maar niemand gelooft in die 'peis en vree' als je ernaar kijkt. Tristesse en toch uitbundigheid. Het leven kortom, maar wel heviger dan gewoonlijk.